

az „adminisztratív személyzet”, legyen szó titkárnőről vagy éppen könyvtárosokról.

A kutatók egy részét még az is meglepi, hogy a könyvtárosnak felsőfokú végzettsége van. A megkérdezett könyvtárosok ezt a szakma velejárójának tekintik, nem vált ki bennük negatív érzelmeket, sőt kihívásnak veszik az egyenlőtlen státust.

A szakirányú végzettséggel nem rendelkező könyvtárosoknál előfordul, hogy tudják, de nem értik, miről van szó. A megkérdezettek közül viszont többen nem is érezték ennek szükségét, mivel a szakemberekkel azonos szintű megértés sohasem érhető el számukra, és ezt a szakemberek nem is várják el tőlük. A szakirányú végzettségű könyvtárosi diplomájukat pótlólag szerezték meg. Diplomával a zsebükben a legtöbben azért mentek könyvtárosi pályára, mert eredeti pályaválasztásukkal elégedetlenek.

A hat megkérdezett könyvtárosból öt nem propagálja szakirányú végzettségét. Egyiküknél az intézmény sem járult ehhez hozzá, bár a kutatók minden fokozatukat feltüntetik névjegykártyájukon. Két könyvtáros viszont nem is akart élni ezzel a lehetőséggel. Az olvasók általában nem ismerik a szakkönyvtárosok szakirányú végzettségét.

Több szakirányú végzettségű könyvtáros jártasabb volt a kérdéses témában, mint az olvasó. Amikor megkérdezték őket, nem érzik-e olvasóik emiatt kényelmetlenül magukat, a legtöbben meglepődtek, mivel ezzel korábban nem foglalkoztak. Mindenesetre jó néhányan gondosan ügyelnek arra, hogy tudásbeli fölényük ne nyomassza az olvasót.

A szakirányú végzettség segít a referenzkérdések megválaszolásában, az online keresések esetében a relevancia megítélésében. Nem jelent viszont előnyt az anyagi megbecsülés tekintetében, mivel az főleg az adott intézmény anyagi helyzetétől függ.

Mindkét könyvtárosi csoport számára a kereskedelmi vendorok kínálta online tanfolyamok jelentették a legfontosabb szakmai felkészülési formát. Fontosnak találták a könyvtárosegyesületi továbbképzéseket is. Általában elégedettek ismereteikkel, de úgy gondolják, mindig van tanulnivaló.

A tizenkét könyvtáros közül egyiknek sem volt befolyása könyvtárának költségvetésére. A szakirányú végzettségűekhez általában több beosztott tartozott, mint a csak könyvtárosi diplomájúakhoz. Mindnyájan szervezetük fontos tagjának érezték magukat.

Hatan nem végeztek semmi olyan tevékenységet, amely ne lett volna szakmainak tekinthető. A nem szakmai tevékenységet végzők fele szakirányú végzettséggel is rendelkezett.

Két szakirányú végzettségű és három csupán könyvtáros egyetértett azzal, hogy a szakterület ismerete nélkül a könyvtárosok tisztviselői munkára, az anyagok őrének szerepére vannak kárhóztatva. Volt ugyanakkor olyan is, aki azt gondolta, hogy mindez rajta múlik. A legtöbben azonban hevesen ellenezték ezt a véleményt.

A szakirányú végzettséggel nem rendelkezők szerint a szakismeret hasznos, de lehetetlen teljességre törekedni az ismeretek terén, mivel egyre nagyobb a szakosodás mértéke. A szakirányú végzettségűek nem becsülték túl szakismereteiket, és nem tekintették elengedhetetlennek.

Tizenkét könyvtáros véleménye aligha tekinthető reprezentatívnak, de a cikkben leírtak jó látásmódot adnak a szakkönyvtárosok és olvasók viszonyáról. – A ref.

/LIEBMAN GIBBS, B.: Subject specialization in the scientific library. = *Special Libraries*, 84. köt. 1. sz. 1993. p. 1–8./

(Koltay Tibor)

CD-ROM-on a cseh nemzeti bibliográfia is

A tervezetthez képest ugyan némi késéssel, de az 1994. májusi, Prágában tartott könyvvásár keretében sikerült bemutatni a cseh nemzeti bibliográfia CD-ROM-változatának első kiadását.

A több mint 252 ezer felvételt tartalmazó adatbázis részei a következők:

1. A cseh folyóiratokban és újságokban 1991 és 1993 között megjelent cikkek bibliográfiai adatai összesen 164 370 rekordon. A regisztráció azonban még így sem teljes, minthogy egy sor szakterület (könyvtartudomány, neveléstudomány, mezőgazdaság, orvostudomány és

technika) irodalmának feldolgozása nem a nemzeti könyvtár, hanem az illetékes országos szakkönyvtárak feladata, s a köztük kibontakozóban levő együttműködés még nem érte el azt a technikai szintet, hogy egy ekkora vállalkozásra szövetkezni tudtak volna. De: ami késik, nem múlik.

2. Az 1983 és 1993 között megjelent cseh könyvek 80 583 rekordja. Kisebbségi hiányságok a bázis e részében is előfordulnak. Így vannak benne dupla feldolgozások, és leírásokon belüli „bakik”. Meglehetősen sok a fel nem

dolgozott művek száma, úgyhogy a bibliográfiára nem minden vonatkozásban szabad egyelőre „mérget venni”.

3. A periodikumok jegyzéke 5378 cseh folyóirat- és újságcímet tár fel az 1989 és 1993 közötti időszakból, miközben némely régió termésének regisztrálása ki is maradt belőle. Kár, hogy a rekordok nem tartalmazzak több fontos adatot (pl. szerkesztőségi címek, előfizetési díjak).
4. 3165 rekordot ölel fel az 1989 és 1992 között megvédett kandidátusi és doktori disszertációk, illetve habilitációs munkák leírásainak gyűjteménye.

Egyelőre hiányzik az ötödik, nevezetesen a kiadókrol tájékoztató rész, amire nagy szükségük lenne az állománygyarapítókknak. A Nemzeti Könyvtár mindenestre nekilátott e hiányosságok felszámolásának.

A vállalkozást ismertető szerző hangsúlyozza: azért hánytorgatta fel legapróbb hibáit-hiányosságait is, hogy a következő kiadások minden hibát kijavíthassanak, minden hiányt pótolhassanak. A hibák és hiányosságok ellenére is elmondható: az új hordozóra került nemzeti bibliográfia hatalmas adatmennyiségének „uralása” máris összehason-

líthatatlanul könnyebb, gyorsabb és megbízhatóbb, mintha ugyanezt az adatmennyiséget hagyományos változatokban kellene „uralni”. A bibliográfia konkrét előnyei a következők:

- a keresési szempontok nagy száma (12–20 szempont) igen árnyalt keresést tesz lehetővé;
- a hozzá készített speciális szoftver – a FRET – már mai alakjában is rendkívül hatékony; anélkül is, hogy túzetes ismeretséget kötnének vele, sikeres és gyors keresést garantál;
- a belőle kiválasztott leírásokat bármely létező formátumba könnyedén lehet „exportálni”, úgyhogy bárki saját adatbázisának egyik forrása-ként veheti igénybe a gyűjteményt.

Használatához minimálisan egy 3.2 verziójú, MS-DOS operációs rendszerben működő IBM XT számítógép szükséges. Természetesen egy ennél teljesítőképesebb számítógép esetén a használat gördülékenyebb és eredményesebb lesz.

/BROŽEK, A.: Česká národní bibliografie na CD-ROM. = I, 36. köt. 10. sz. 1994. p. 263–264./

(Futala Tibor)

Szlovákia: műszaki könyvtárak a rendszerváltást követő öt évben

A hierarchikusan építkező könyvtári és tájékoztatói rendszer a piacgazdaságra való áttérés folyamatában Szlovákiában sem kerülhetett el sorsát: összeomlott. A műszaki könyvtárak és tájékoztatói munkahelyek helyzetét-létét ez a fordulat az átlagosnál is intenzívebben érintette. Míg 1989-ben még 223 könyvtár-tájékoztatói munkahely adott „statisztikai” életjelt magáról, addig 1993-ban mindössze 109. A munkatársak száma ugyanezen évek alatt 567-ről 246-ra csökkent. A működés többi hagyományos mutatója (gyarapodás, kölcsönzés, használat stb.) ugyancsak kórosnak látszó fogyatkozásokon ment át.

A Szlovák Műszaki Könyvtár (*Slovenská technická knižnica*) ennek ellenére sem „hagyott fel minden reménnyel”, sőt szervezetében egy újfajta módszertani-tanácsadó tevékenységet bontakoztatott ki. Erre azért van szükség, hogy a végül is fennmaradó intézmények körében (s ez a kör még az 1993. évi állapothoz képest is tovább fog szűkülni) megteremtődjenek a korábbinál összehasonlíthatatlanul kvalitásosabb munka szellemi, technikai és technológiai előfeltételei.

Az imént említett előfeltételek között előkelő helyen áll az együttműködés megszervezése, ami nem mehet másként, mint önkéntes alapon. E jegyben részint az egyes könyvtárak és a Szlovák Műszaki Könyvtár szerződéses együttműködéséről van szó, részint pedig az ún. ágazati kooperációs társulások életre hívásáról. (Ezek közművelődési könyvtári, területi alapon „működő” megfelelőjét a Matica slovenská már 1990 óta szervezi.)

Az együttműködés lehetséges területeit a cikkíró a külföldi beszerzések koordinálásában, a feladatokban, a lelőhely-tájékoztató megszervezésében, az adatközpontokkal kialakított kapcsolatokban, az árképzésben és a továbbképzésben jelöli meg.

/ŠEGESOVÁ, L.: Vývoj, súčasný stav a perspektívy činnosti technických knižníc a informačných stredísk v Slovenskej Republike. = Knižnice a informácie, 26. köt. 6. sz. 1994. p. 237–240. /

(Futala Tibor)